

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Resp. 1. Deus non potest de potentia ordinaria comprehendi ab aliquo intellectu creato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

ARTICULUS III.

Utrum possibile sit Deum comprehendere ab aliquo intellectu creato.

oportet, hoc est, quantum facies illa visibilis est. Cyrillus igitur Angelis, & hominibus beatis solam denegat visionem Dei, quæ sit adequata ejus cognoscibilitati; & textum illum Scripturæ, *Deum nemo vidit unquam*, intelligit, non de qualibet visione Dei intuitiva, sed de perfecta comprehensiva. Quod amplius patet ex eo, quod adhibet illum, ad probandum, non posse Deum satis dignè laudari à creatura.

R. ad 4. Hieronymum interprete Augustino, epist. 111. ad Fortunatianum, velle tantum verbis citatis Deum oculis corporeis videri non posse juxta naturæ suæ proprietatem, in qua tunc mente videtur, quantum in hac mortali vita videri potest, quando creditur invisibilis esse oculis corporis. *Ne quisquam*, inquit Augustinus, *ista minus intuens, minusque discernens, visibilem (oculis corporeis) Deum vel Angelis, vel hominibus, cum aequales Angelis facti fuerimus, sive nunc esse, sive futurum esse crederet, evidenter, quid sentiret, expressit, dicens: Quod faciem Dei juxta naturæ suæ proprietatem nulla videat creatura, & tunc mente cernatur, quando invisibilis creditur. Unde sufficienter significavit, quando visus est ab hominibus per oculos corporis, tanquam ipse corporeus, non cum secundum naturæ suæ proprietatem fuisse visum, in qua tunc mente cernitur, quando invisibilis creditur. Quibus invisibilis: nisi aspectibus corporalibus, etiam celestibus, sicut supra de Angelis, & Potestatibus, & Dominationibus dixit, quanto magis terrestribus?* Quod autem Hieronymus senserit Deum oculis corporis, non mentis, invisibilem esse, probat Augustinus ex alio ejusdem Hieronymi loco. Nam sic prosequitur: *Unde alio loco evidentius dicit (Hieronymus) non solum Patris divinitatem, sed nec Filii quidem & Spiritus sancti, quæ una in Trinitate natura est, posse oculos carnis aspicere, sed oculos mentis, de quibus ipse Salvator ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Præterea, idem Hieronymus in Commentario illo, qui nobis obijcit, expressè docet, homines beatos clarè & intuitivè viros esse Deum in cælo. *Nunc, inquit, in speculo videmus, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem, quando de hominibus in Angelos profecerimus, & poterimus cum Apostolo dicere: Nos autem omnes revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à Domini Spiritu.* Quibus verbis, ut notat Augustinus epist. citata, Hieronymus, secundum apertissimam Domini sententiam, etiam ipse sentit, tunc nos viros faciem Dei, cum in Angelos profecerimus, id est, æquales Angelis facti fuerimus. Quamvis autem Apostolico testimonio, quod allegat, satis appareat, non exterioris, utor verbis Augustini, sed interioris hominis faciem intelligendam, cum videbimus facie ad faciem: de facie quippe cordis loquebatur Apostolus, cum diceret: *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes, &c.* Ne tamen videatur (Hieronymum dico) loqui de visione corporea, addit hæc verba: *Licet faciem Dei juxta naturæ suæ proprietatem nulla videat creatura, ut ex Augustino jam ostendimus.*

R. ad 5. Videri nobis, quod Theodoretus vix ac ne vix quidem excusari possit ab illo errore, quem jure merito Suares intollerabilem nominat, scilicet quod nec homines, nec Angeli beati clarè & intuitivè visuri sint Deum, ut in se est: nisi tamen dicatur, omnis visionis nomine intellexisse, non qualemcumque cognitionem, etiam claram & intuitivam, sed solam intuitivam cognitionem objecti, ejus cognoscibilitati adequatam. Quo sane sensu natura divina invisibilis est cuilibet naturæ creatæ, proindeque non solum homini, sed etiam Angelo. Quo sensu argumentum ejus in objectione relatum, valet. Quia Angeli poterant perfectè & adequatè cognoscere humanitatem Verbi incarnati, & nunquam poterunt perfectè & adequatè cognoscere ejus divinitatem.

R. ad 6. Gregor. Nyssenum in conciliandis illis textibus laborare; vel quia intendit illos conciliare in homine viatore; vel quia supponit, nomine visionis, intelligendam esse perfectam & adequatam cognitionem objecti.

Nota 1. Comprehensio dupliciter accipitur. 1. Pro assecutione termini. Hoc sensu beati dicuntur comprehensores. Hoc sensu loquitur Apostolus, cum ait 1. Cor. c. 9. *Sic currite, ut comprehendatis.* Et ad Philip. c. 3. *Sequor autem, si quo modo comprehendam.* Hoc sensu loquuntur Patres, cum dicunt non posse comprehendere in via, sed posse in patria. Hoc sensu Deum comprehensibilem esse fides docet, sed de eo hic non agitur. 2. Comprehensio accipitur pro cognitione objecti adequata ejus cognoscibilitati, hoc est, pro cognitione, qua objectum cognoscitur, quantum cognoscibile est. Hic autem agitur de incomprehensibilitate, opposita comprehensioni, hoc secundo sensu acceptæ.

Nota 2. Duplex est objecti cognoscibilitas, intrinseca scilicet, & extrinseca. Cognoscibilitas intrinseca est ea quæ se tenet ex parte objecti, & provenit ex ejus veritate, entitate, perfectione, unde habet, ut possit terminare cognitionem. Hæc cognoscibilitas major est, vel minor, prout objecti perfectio majorem vel minorem habet amplitudinem formalem vel virtualem, sive in ordine ad se, sive in ordine ad connotata extrinseca, sive in ordine ad utrumque. Cognoscibilitas extrinseca est ea, quæ se tenet ex parte potentie cognoscitivæ, à qua objectum extrinsecè denominatur cognoscibile. Hæc cognoscibilitas major est, vel minor, prout potentie cognoscitivæ virtus major est, vel minor. Duplicem hanc cognoscibilitatem expressè docet S. Thomas in 3. dist. 14. q. 1. a. 2. q. 3. ad 3. *Lympiditas intelligendi, inquit, non est tantum ex parte intelligibilis, sed etiam ex parte intelligentis.*

Nota 3. Ad comprehensionem objecti non requiritur, ut cognitio adequetur ejus cognoscibilitati extrinsecæ: alioqui nullum objectum creatum comprehendere posset à creatura. Nullum enim objectum est, etiam creatum, quod non habeat cognoscibilitatem extrinsecam infinitam: quia nullum est objectum, quod non cognoscatur à Deo cum infinita claritate. *Quamvis aliqua res, inquit S. Thomas loco proxime laudato, ab anima Christi sciatur secundum omnem suam cognoscibilitatem (intrinsecam) tamen melius cognoscitur ab ipso Deo quantum ad modum intelligentis, eo quod minimum intelligibile intelligat claritate infinita.* Ad hoc igitur, ut aliqua cognitio dicatur & sit comprehensiva, requiritur & sufficit, ut sit adequata cognoscibilitati intrinsecæ objecti, ut docet S. Augustinus lib. 12. de Civ. c. 18. & adhuc clariùs epist. 112. ubi sic loquitur: *Aliud est videre; aliud est totum videndo comprehendere: quandoquidem id videtur, quod præsens utcumque sentitur: totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem, aut ejus fines circumspici possunt.* Idem expressè docet etiam S. Thomas in 3. q. 1. a. 2. quæst. 1. in O. *Illud propriè comprehenditur, inquit, quod attingitur ab intellectu secundum totam rationem suæ cognoscibilitatis, & hoc est, fines ejus conspici, non quidem rei, quia sic Deus se ipsum non comprehenderet, quia fines non habet: sed quia secundum omnem rationem, qua cognoscibilis est, se ipsum cognoscit, ideo comprehendere se ipsum dicitur. Et quia unumquodque est cognoscibile (intrinsecè) secundum quod est ens; ideo dicta comprehensio contingit, quando adequatur ad essentiam rei efficacia intellectus in intelligendo.* Hinc Angeli rectè dicuntur comprehendere naturas inferiores, quia earum intrinsecæ cognoscibilitati adequatur cognitio angelica, quæ tamen in claritate superatur infinitè à cognitione divina, quæ idcirco rerum omnium creaturarum & creabilium supercomprehensiva cognitio dici potest. His autem præsuppositis, sit

RESPONSIO I.

Deus non potest de potentia ordinaria comprehendere ab intellectu creato.

Est

Est de fide contra Anomæos, qui contendebant, Deum etiam ab homine viatore comprehendi naturaliter; & contra illos *prob. 1.* ex Scriptura. Nam de Deo dicitur, Hier. c. 32, *Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu.* Et 1. ad Timoth. c. 1. *Regi seculorum immortalis, invisibilis.* Et c. 6. *Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem: quem nulus hominum vidit, sed nec videre potest.* Et Joan. c. 1. *Deum nemo vidit unquam: unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Et 1. Cor. c. 2. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei... que Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.* Quæ loca Scripturæ probant incomprehensibilitatem Dei saltem de potentia ordinaria. Quod per se manifestum est de aliquibus, & de aliis probatur ex Patribus, qui ea adhibent ad probandum, neque ab hominibus, neque ab Angelis, si ve in via, si ve in Patria Deum comprehendi posse, ut patet de Augustino episc. 112. De Ambrosio lib. 1. in Lucam c. 1. De Cyrillo Hier. Catechesi 6. verbis supra laudatis.

Prob. 2. Ex Conc. Later. IV. c. Firmiter, ubi in terminis definitur, Deum esse incomprehensibilem. 3. Ex S. Augustino serm. 38. de verbis Domini: *Atingere aliquantum, inquit, te mente Deum, magna beatitudo est, comprehendere autem omnino, impossibile.* Patet autem Concilium Lateranense, & Augustinum, cum aliis Patribus, qui idem magno consensu docent, ad minimum intelligendos de impossibilitate comprehensionis Dei secundum potentiam ordinariam. 4. Ratione. Quia si Deus comprehendi possit etiam de potentia ordinaria, vel in nullo sensu est incomprehensibilis, & sic mentiuntur Scripturæ & Concilia; vel earenus incomprehensibilis dici potest, quatenus aut oculis corporis, aut etiam oculis mentis, nisi per gratiam elevetur, comprehendi non potest; & ita nulla ratio sufficiens est, cur Patres, & Scholastici cum Patribus, tanta consensione negent Deum ab ullo intellectu creato, si ve humano, si ve angelico comprehendere; & hoc tam gratis & inconsulte negant, quam si negarent Deum ab ullo intellectu creato, si ve humano, si ve angelico videri intuitivè, ut in se est, quia dicitur in Scripturis Deus esse invisibilis, lucem inhabitare inaccessibilem, à nemine unquam visus esse, &c. quod de illis tamen absque temeritate affirmari non potest. Hoc enim omnino elevarer pondus communis illius Patrum & Scholasticorum etiam in rebus ad fidem pertinentibus consensionis. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Nequidem de potentia absoluta Deus comprehendi potest ab intellectu creato.

Ita tenent communiter Doctores cum S. Thoma q. 12. hic a, 7. in O. ubi sic argumentatur: *Unumquodque sic cognoscibile est (intrinsecè) secundum quod est ens actu.* Deus igitur, cuius esse est infinitum, infinite cognoscibilis est (intrinsecè); nullus autem intellectus creatus potest Deum infinite cognoscere. In tantum enim intellectus creatus divinam essentiam perfectius vel minus perfecte cognoscit, in quantum majori vel minori lumine gloriæ perfunditur. Cum igitur lumen gloriæ creatum in quocumque intellectu creato receptum, non possit esse infinitum, impossibile est, quod aliquis intellectus creatus Deum infinite cognoscat. Unde impossibile est, quod aliquis Deum comprehendat. Quia, ut superius dicit eodem loco S. Doctor, illud comprehenditur, quod perfecte cognoscitur. Perfectè autem cognoscitur, quod tantum cognoscitur, quantum est cognoscibile (intrinsecè). Porro hanc assertionem alii inter Scholasticos volunt esse etiam de fide, alii verò non posse sine temeritate negari. Sed

Prob. adduc. 1. Conc. Lateranense IV. uno & eodem tenore definit Deum esse incomprehensibilem & incommutabilem. Atqui definit Deum esse incommutabilem, etiam de potentia absoluta. Ergo, &c. 2. Patres, ut Chrysostomus in homiliis contra Anomæos, & Cyrillus catech. 6. verbis supra laudatis, Filio & Spiritui sancto præ hominibus & Angelis attribunt virtutem comprehendendi divinitatem. Ergo sentiunt virtutem hanc esse

propriatatem quarto modo Filii & Spiritus sancti, & creaturis incommunicabilem. Nam si creaturis communicari posset; ad hoc ut ostenderent, Deum neque ab hominibus, neque ab Angelis comprehendi posse, ex Scripturis minimè conarentur ostendere, comprehensionem essentia divina; ad Filium & Spiritum sanctum pertinere. 3. Ut patet ex disputatione S. Athanasii cum Ario, si ve hæc disputatio à S. Athanasio conscripta fuerit, si ve non, Patres ex illo Pauli textu 1. Cor. c. 2. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei*, quo dicitur, Spiritum sanctum divinitatem comprehendere, probabant contra hæreticos ipsiusmet Spiritus sancti divinitatem. Ergo sentiebant per illa Pauli verba attribui Spiritui sancto perfectionem soli Deo convenientem, & creaturis incommunicabilem. Sciebant enim divinitatem Spiritus sancti non posse efficaciter probari ex perfectione; quæ Deo & creaturis communis esse posset, si ve de potentia ordinaria, si ve de potentia extraordinaria tantum. 4. Cum Patres dicunt comprehensionem Dei esse impossibilem creaturis, hoc dicunt simpliciter & sine addito. Ergo intelligi debent de impossibilitate absoluta. 5. Nulla ratio probabilis afferri potest, quare textus Scripturæ supra allegati, nec possint, nec debeant intelligi de incomprehensibilitate absoluta. Ergo gratis de alia intelligerentur.

5. Ratio à priori est: quia ut cognitio sit comprehensiva objecti, requiritur ut adæquet objecti cognoscibilitatem intrinsecam. Atqui nulla cognitio creata adæquare potest cognoscibilitatem intrinsecam divinitatis. Ergo nulla cognitio creata potest esse divinitatis comprehensiva. Major constat ex 1. & 3. not. *Prob. min.* Cognoscibilitas intrinseca divinitatis est infinita. Atqui nulla cognitio creata adæquare potest intrinsecam cognoscibilitatem infinitam. Ergo, &c. Major non controvertitur. Et verò cum aliquid in tantum sit intrinsecè cognoscibile, in quantum est ens actu, ut dicit S. Thomas; consequens est Deum habere intrinsecam cognoscibilitatem infinitam, cum sit ens in ratione entis infinitum. *Prob. ergo min.* Nulla intellectio finita adæquare potest cognoscibilitatem infinitam. Infinitum enim à finito adæquari manifestè repugnat. Atqui omnis intellectio creata est essentialiter finita. Modus enim operandi sequitur modum essendi, & omnis intellectus creatus est essentialiter finitus. Unde ab intellectu creato, quantumlibet elevato, nunquam produci potest, nisi intellectio simpliciter finita, proindeque nullus intellectus creatus perfundi potest lumine gloriæ infinito simpliciter: nam in hypothesi infusionis luminis gloriæ infiniti, intellectus posset, & simul non posset producere intellectiorem infinitam. Posset quidem, quia intellectus creatus eò perfectius cognoscit, quò majori lumine gloriæ perfunditur, ut dicit S. Thomas, & tunc infinito perfunderetur. Non posset autem, quia omnis potentia vitalis creata, utpotè essentialiter finita, est essentialiter ad actum finitum determinata. Ergo, &c.

Confirm. Absolutè repugnat intellectiorem creatam adæquare cognoscibilitatem intrinsecam divinitatis. Ergo absolutè repugnat divinitatem comprehendere ab intellectu creata. Consequenter patet. *Prob. ant.* Si intellectio creata adæquaret cognoscibilitatem intrinsecam divinitatis, adæquaret intellectiorem divinam. Conf. absolutè repugnat. Ergo, &c. *Prob. 1. seq. maj.* Nam illa invicem adæquantur, quæ adæquantur uni tertio. Atqui intellectio creata & divina, perfectè adæquarentur uni tertio, nempe cognoscibilitati intrinsecæ divinitatis; cognoscibilitas enim intrinseca divinitatis esset utrique perfectè adæquata: nam esset perfectè adæquata intellecti creata, ut supponitur. Est autem re ipsa perfectè adæquata intellecti divina; cum nec eam excedat, nec ab ea excedatur. Ergo, &c. *Prob. 2. min.* Nam si intellectio creata adæquaret intellecti divina, creatura tam perfectè cognosceret Deum, quam Deus ipse: tam esset omnisciens, quam Deus, & æquaret Deum in operatione vitali omnium perfectissima: in Deo enim omnium operationum perfectissima est intellectio, qua